

Kentlerde Sosyal Sorunların Çözümlerine Yönelik Dönüşüm Projeleri

Kentsel Dönüşüm Ana Bilim Dalı
Tezsiz Yüksek Lisans

Oğuzcan AKIN

Proje Danışmanı: Doç. Dr. Ayşe Kalaycı Önaç

Ocak 2023

Kentlerde Sosyal Sorunların Çözümlerine Yönelik Dönüşüm Projeleri

ÖZ

Kentleşme ve göç, günümüzde gelişmekte olan ülkelerde en önemli sosyo-politik sorunlar arasında yer almaktadır. Kentlere göç eden insanların uyum sağlayamamaları çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de son yıllarda kentsel dönüşüm kavramı üzerine geniş kapsamlı bir tartışma yaşanıyor. Kentsel dönüşüm, kentsel sorunlara çözüm bulmak için değişen yerel ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullara kalıcı çözümler getirmeyi amaçlayan bütüncül bir vizyon ve eylem olarak ifade edilmiştir. Ülkemizdeki birçok şehir, hızlı ve plansız bir kentleşme süreciyle, kentsel yoksulluk, sosyal sorunlar ve kamu kaynaklarının yetersizliği sorunlarına gecekondular ve kaçak yapılaşma gibi mekansal sorunlar eklenince kentsel gelişme yaşamıştır. Bu süreç kendi kendine kapanan bir süreç değildir ve kontrol edilmezse hızla iflasa yol açar.

Kentsel dönüşümün temel amacı, bu fiziksel bozulmayı tersine çevirmek, kentlerdeki yaşam kalitesini yükseltmek ve tarihi yapıların sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Ayrıca kentsel dönüşüm, farklı sektörlerin dinamiklerini de tanıyarak sosyal ve ekonomik yaşama katkı sağlayabilir. Ama kentsel dönüşüm projelerinde ortaya çıkarılan değerlerden tüm paydaşların eşit şekilde yararlanmasını sağlayamazsak tedavi edilen yaralar da kangrene dönüşebilir. Çünkü kentsel dönüşüm uygulamaları sadece yenileme projeleri değil, sosyal ve ekonomik yeniden yapılanma projeleridir. Bu çalışma öncelikle kentsel değişim kavramını ve tarihsel seyrini açıklamaya çalışmaktadır. Daha sonra dünyada ve Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamalarına ve Türkiye'de kentsel dönüşümün boyutuna değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, kentsel yaşam kalitesi, Kentsel Dönüşüm Projeleri

Transformation Projects for the Solution of Social Problems in Cities

ABSTRACT

Urbanization and migration are among the most important socio-political problems in developing countries today. The inability of people who migrate to cities to adapt causes various problems. As in many countries of the world, there has been a wide-ranging debate on the concept of urban transformation in Turkey in recent years. Urban transformation is expressed as a holistic vision and action that aims to bring permanent solutions to changing local economic, physical, social and environmental conditions in order to find solutions to urban problems. Many cities in our country have experienced urban development with a rapid and unplanned urbanization process, when spatial problems such as slums and illegal construction are added to the problems of urban poverty, social problems and lack of public resources. This process is not a self-closing process and can quickly lead to bankruptcy if left unchecked.

The main purpose of urban transformation is to reverse this physical deterioration, to increase the quality of life in cities and to ensure the sustainability of historical buildings. In addition, urban transformation can contribute to social and economic life by recognizing the dynamics of different sectors. However, if we cannot ensure that all stakeholders benefit equally from the values revealed in urban transformation projects, the treated wounds may turn into gangrene. Because urban transformation applications are not only renewal projects, but also social and economic restructuring projects. This study primarily tries to explain the concept of urban change and its historical course. Then, urban transformation practices in the world and in Turkey and the extent of urban transformation in Turkey are mentioned

Canım kızlarım Derin ve Duru'ya

Teşekkür

Çalışmalarım süresince hiçbir desteğini esirgemediğim yanımda olan aileme ve Sevgili Eşime; fikirleri, bilim insanı kişiliği, insanlığı ve sabrı için hocam Doç. Dr. Ayşe Kalaycı ÖNAÇ'a, ve de mesai arkadaşlarım Çiğli Belediyesi çalışanlarına teşekkür ederim.

İçindekiler

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
Teşekkür.....	v
İçindekiler.....	vi
Bölüm 1.....	1
Giriş.....	1
Kentsel Dönüşüm Tanımı ve Kavramı.....	1
BÖLÜM 2.....	4
Kentsel Dönüşüm Kavramı.....	4
2.1. Kentsel Dönüşümün Tarihi İlerlemesi.....	4
2.2. Kentsel Dönüşümün Hedefleri.....	5
BÖLÜM 3.....	7
Kentlerde Karşılaşılan Sosyal Problemler Ve Kentsel Dönüşüm.....	7
3.1. Ekonomik Problemler ve Kentsel Dönüşüm.....	7
3.2 Eğitim Düzeyi ve Kentsel Dönüşüm.....	9
3.3 Kentsel Yaşam Kalitesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları İlişkisi.....	10
BÖLÜM 4.....	12
Dünya'dan ve Türkiye'den Uygulama Örnekleri.....	12
4.1. Dünyada Sosyal Problemlerin Çözümü İçin Gerçekleştirilen Kentsel Dönüşüm Çalışmaları.....	12
4.2. MEDELLİN'İN KATILIMCI TASARIMI:.....	13
KATILIMA YÖNELİK MEKANİZMALAR.....	13
4.3 Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Konusundaki Çalışmalar.....	15
4.4. Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Çalışmalar.....	19
BÖLÜM 5.....	22
Tartışma ve Sonuç.....	22
KAYNAKLAR.....	24
ÖZGEÇMİŞ.....	27

Bölüm 1

Giriş

Kentsel Dönüşüm Tanımı ve Kavramı

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde (1992) 'dönüşüm' kelimesi "başka bir şekle geçmek, başka bir şekle geçmek, değişmek, devrim, değişme" olarak tanımlanır. Bu tanımdan hareketle kentsel değişim, kentsel alanın mevcut durumundan sapması olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, kaybedilen ekonomik faaliyeti yeniden inşa etmek ve canlandırmak, işlevsel olmayan sosyal faaliyeti yürütmek; sosyal dışlanma alanlarında sosyal entegrasyonu sağlamak; çevresel kalitenin veya ekolojik dengenin kaybolduğu yerlerde bu dengeyi yeniden sağlamayı amaçlar (Roberts, 2000).

Dolayısıyla kentsel dönüşüm, kentsel mekanın ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel koşullarının iyileştirilmesi için uygulanan, çökme ve çürüme anlamına gelen bütüncül ve bütünlük bir yaklaşım içinde uygulanan strateji ve eylemin toplamıdır. Bu nedenle, kentsel dönüşüm, yeni kentsel alanların planlanması ve geliştirilmesinden çok mevcut kentsel alanların planlanması ve yönetimi ile ilgilidir.

Kentsel dönüşüm; Farklı nedenlerle zamanla eskiyen, harap, yıpranmış veya bazı durumlarda terkedilmiş, terkedilmiş kentsel günün sosyo-ekonomik ve fiziki koşulları göz önünde bulundurularak dokunmak. Kenti değiştirmek, dönüştürmek, iyileştirmek ve canlandırmak getirmektir.

Farklı amaçlarla kentsel dönüşüm projesinin hayata geçirildiğini görebilirsiniz. Birincisi, şehirlerde veya doğal afetler nedeniyle kullanılamaz hale gelen yerleşim yerlerinde eski sosyal, kültürel ve ekonomik değerini kaybetmiş yerleşim alanlarının ve kaynak alanlarının edinilmesidir. İkinci amaç ise büyük ölçüde enformel inşaat sektörü tarafından yapılan olgunlaşmamış ve kaçak

yerleşimleri, çok sayıda göçmen alan sanayi kentlerinin kenar mahallelerinde yasal ve sağlıklı hale getirmektir (Nalkaya, 2006: 39).

- Yenileme (Renewal): Konut düzeni, mevcut binaların durumu ve yeniden yapılması açısından yaşam ve sağlık koşullarında iyileşme beklenmeyen bir alanda bir binanın tamamının veya bir kısmının yıkılması durumunu ifade eder.
- Soylulaştırma (Gentrification): Fiziksel ve sosyal eskime yaşayan kent merkezindeki yerleşim alanlarının fiziksel yapısının restorasyonu sonucunda yerleşim genelinde gerçekleşen sosyal sınıf ve mülkiyet kaymasıdır. Bu süreçte, ev sahipliği kademeli olarak değiştikçe, düşük gelirli yerini yüksek gelirli almaktadır (Ergün, 2006: 15).
- Sağlıklaştırma (Rehabilitation): Eski şehir yapısının ve çöken arazinin kısmen yenilenecek açılması ve kullanılması ile ifade edilmektedir.
- Koruma (Preservation - Conservation): Geçmişin sosyal ve ekonomik koşullarını ve kültürel değerlerini yansıtan toplumun fiziki yapısının değişim ve gelişim nedeniyle kaybolmasının engellendiği, kentsel yapının modern yaşamla bütünleştiği ve kültürel varlıkların olduğu bir devlettir. .am Toplum yararına ekonomik ve işlevsel koşullarda rehabilite. Korumayı düşünmenin iki yolu vardır: orijinal özelliklerini koruyan (koruma) ve sınırlı değişikliklerle koruyan (koruma).
- Yeniden canlandırma (Revitalization): Amaç, tarihi kent merkezleri başta olmak üzere canlılığını yitirmiş kentsel alanların sosyal önlemlerle yeniden canlandırılmasıdır.
- Yeniden geliştirme (Redevelopment): Ekonomik ve yapısal kalitesi iyileşemeyecek kadar kötüleşen dar gelirli evlerin yıkılması ve yeni bir tasarım düzeniyle şekillenen mahallelerin imar edilmesidir.
- Düzenleme (Improvement): Bir şehrin, yerin veya yerleşim parçasının kendiliğinden gelişmesini engellemek ve bu gelişmeyi şekillendirmek amacıyla yerleşimin işlevleri ile arazinin kullanımı arasında bağlantı kurmayı amaçlayan geleceğe yönelik kamusal bir faaliyettir. toplumun yararı.

- Temizleme (Clearance): Düşük gelirli bölgelerdeki evlerden ve diğer binalardan sağlıksız özelliklerin kaldırılması olarak tanımlanır.
- Boşlukları doldurarak geliştirme (Infill development): Bir bölgedeki mevcut dokuya yeni aktivitelerin ve binaların eklenmesidir.
- Tazeleme-parlatma (Refurbishment): Kentin görünümünde ve karakterinde önemli rol oynayan peyzaj elemanları ve kent mobilyaları kullanılarak tarihi alanların canlandırılması öngörülmektedir.

Keleş (2004) tam olarak örtüşmemekle birlikte, günümüzde moda bir kavram haline gelen kentsel dönüşüm karşılığında daha önce kullanılmış ve halen kullanılmakta olan; kentsel yenileme, yeniden canlandırma, yeniden yaratma, yeniden doğuş, yeniden geliştirme veya imar, yeniden yapılandırma, koruma, soylulaştırma gibi birbirinden az veya çok farklılıklar gösteren bu kavramların hepsinden yararlanılabileceğini belirtmiştir (Polat ve Dostoğlu, 2007: 62).

BÖLÜM 2

Kentsel Dönüşüm Kavramı

2.1. Kentsel Dönüşümün Tarihi İlerlemesi

Kentsel dönüşüm uygulamaları, ilk olarak 19. yüzyıl Avrupa'sında kentsel büyüme hareketinin bir sonucu olarak bazı alanların yıkılması ve yeniden yapılması (kentsel dönüşüm) şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yönetim modelinde yürütülen kamu sektörü yönetiminde kentsel dönüşüm süreci iki ayrı temele oturmuştur. Bunlar, 1851'de İngiltere'de kentsel politikanın yürürlüğe girmesiyle sonuçlanan Konut Yasası ve 1851-1873 yılları arasında Haussmann'ın Fransa'nın Paris şehrinin gelişimine müdahalesidir (Gürler, 2003). Sanayi Devrimi'nden sonra Avrupa'nın büyük şehirlerindeki insanlık dışı koşullar birçok düşünür ve mimarın çalışmalarını etkilemiştir. Ortaya çıkan ütopyik hareketler (Tony Garnier'in 'Sanayi Kenti', Ebenezer Howard'ın 'Bahçe Kenti' vb.) kentsel dönüşüm fikirlerinin ortaya çıkışını hızlandırdı (Dostoğlu, 1986). Zamanla kentsel dönüşüm sürecinin siyasi ve ekonomik yapısı, ulusal kalkınmadan küresel bütünleşme hedefine doğru hareket ederek kentsel planlama sürecini değiştirmiştir. Bu nedenle kentsel dönüşüm yaklaşımları, dünya çapında farklı dönemlere ve sistematik temellere göre dört grupta ele alınmıştır (Gürler, 2003):

Modernizm ve Kentsel Yenileme (1910-1940): Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra şehir, Fordist ekonomik sisteme göre gelişmiştir. 1910'lu yıllarda tek merkezli ideal şehir planı gündeme geldi. 1920'li yıllarda tarihi mirastan bağımsız yenileme uygulaması gündeme gelirken, 1930'lu yıllarda işlevsel imar ve koruma kavramı gündeme gelmiştir.

Endüstriyel Gelişme ve Kentsel Rehabilitasyon (1940-1960): II. Dünya Savaşı'ndan sonra kapitalist ekonomik sistem doğrultusunda gelişen kentler, merkezden taşınarak boşalan kentsel sanayi alanlarının yeniden imarı ve sermaye birikimi yoluyla kentsel gelişme, sosyal konut programları haline getirilmesi önem kazanmaya başlamıştır.

Postmodernizm ve Kentsel Yeniden Canlandırma (1960- 1980): Şehir, post-Fordist bir ekonomik sistem boyunca gelişti. 1970'lerde harap olmuş kentsel alanların turizmle iyileştirilmesi gibi müdahaleler gündeme gelmiştir (Agan ve Arkon, 2003).

Endüstri Sonrası Gelişim ve Kentsel Rönesans (1980- Günümüz): Bu dönemde kent, küresel ekonomik yeniden yapılanma sürecine paralel olarak gelişmiştir. Kentsel yaşam koşullarının yeni yasal temellerle geliştirilmesi, kentlerin bugünkü ve gelecekteki rollerinin tanımlanması, kent işlerine yönelik idari ve teknik yöntemlerin oluşturulması gibi temel ilkeleri içeren bir Kentsel Rönesans hareketi ortaya çıkmıştır (Çubuk, 1992). 1980'ler, kentsel sanayi alanlarının yükselişine tanık oldu ve 1990'lar, tarihi ve kültürel alan yeniden geliştirme programlarının yükselişine tanık oldu. Ayrıca bu dönemde yerel yönetimler, kamu yararından ticarileştirmeye ve azami faydaya doğru değişen dönüşüm hedefleri ile doğrudan kentsel dönüşüme yönelik alt planlamalar yapmaya başladı (Newman, 2004).

2.2. Kentsel Dönüşümün Hedefleri

Roberts (2000), kentsel dönüşümün beş temel amaca hizmet etmesi gerektiğini savunur. Kentsel alanların çöküntü alanları haline gelmesinin temel nedenlerinden biri toplumun çöküşü ya da gerilemesidir. Bu bağlamda kentsel dönüşüm projeleri, toplumsal gerilemenin nedenlerini araştırmalı ve bu gerilemeyi önlemenin yollarını önermelidir.

- Kentsel dönüşüm, kentsel dokuyu oluşturan birçok ögede sürekli fiziksel değişim ihtiyacını karşılamalıdır. Diğer bir deyişle kentsel dönüşüm projeleri, hızla büyüyen, değişen ve gerileyen kentsel dokuda ortaya çıkan yeni fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel ve altyapı ihtiyaçlarına yanıt olarak bir kentin parçalarını dönüştürmek ve yeniden geliştirmeye olanak sağlamak için tasarlanmaktadır.

- Kentlerin refahını ve yaşam kalitesini yükselten ekonomik kalkınma yaklaşımları sunulmalıdır.

- Kentsel alanların fiziksel ve sosyal gerileme bir yana, gerileme bölgeleri haline gelmesinin en önemli nedenlerinden biri de bu alanlardaki ekonomik canlılığın

ytirilmesidir. Kentsel dönüşüm projeleri, fiziksel ve sosyal açıdan geri kalmış kentsel alanlarda yaşam kalitesini ve refahı iyileştirme ve ekonomik canlılığı geri kazanma stratejilerini hedeflemelidir.

- Kentsel dönüşüm projelerinde, kentsel alanların en verimli şekilde kullanılmasına yönelik stratejiler belirlenmeli ve gereksiz kentsel genişlemeden kaçınılmalıdır.

BÖLÜM 3

Kentlerde Karşılaşılan Sosyal Problemler Ve Kentsel Dönüşüm

3.1. Ekonomik Problemler ve Kentsel Dönüşüm

Kentleşme, özünde emeğin sektörler arasındaki hareketidir. Sanayi sürekli büyümekte ve gelişmektedir ve gerekli işi tarımdan almaktadır. Yani sanayi belli merkezlerde yoğunlaşırsa kırdan kente göç kaçınılmazdır. 1950'ler sonrası dönemde, diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de şehirlerin ve sanayinin otomatik olarak istihdam kapasitesi sağladığı varsayılmıştır. Ancak bu beklenti gerçekleşmemiş ve Türkiye'nin kentleşmesi her geçen yıl artan bir işsizlik sorununa yol açmıştır. Türkiye'de kentleşmenin sanayiye bağlı olarak gelişmemesi, kentsel istihdam yapısının açık ve gizli işsizlikle felce uğramasına neden olmuştur. Aslında Türkiye'de kentleşme kalkınma için bir kaldıraç değil, açık kentlerde işsizliğin artmasına neden oldu. Bu nedenle işsizler "marjinal sektör" dediğimiz bir istihdam türü oluşturmuşlardır. Göçmenlerin kentleşmemesinin ardındaki etkenlerden biri de bu. Ve bu birçok sosyal sorunun kaynağıdır.

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar denilince akla ilk ve belki de en önemlisi kuşkusuz göç sorunu ve bunun sonucunda ortaya çıkan gecekondulaşma sorunudur. Gecekondu ister "yetersiz yasa, yönetmelik ve yasaklara tercih edilen hayatın gerçekleri" olarak görülsün, isterse çarpık kentleşmenin bir sonucu olarak görülebilsin, bir gerçek varsa o da gecekondu olgusunun çok boyutlu bir sorun olduğudur.

Ladurbo, şehrin eteklerinde inşa edilmiş, ancak sosyal ve ekonomik olarak şehir (merkez) yaşamıyla bağlantılı bir yerleşim alanı türüdür. Kelimenin tam anlamıyla, bir gecede izinsiz olarak kurulan belirli bir yapıdır. Bu evler genellikle kaçak, izinsiz yapılıyor. 19

5 yılından itibaren hızlı kentleşme ile birlikte gecekondu olgusu etkin hale gelmiş ve toplumsal yapı açısından çözülmesi güç ciddi sorunları beraberinde getirmiştir. Bir gecekondu artık bir banliyö değil, sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bir parçası haline geldi.

Nedeni bununla ilgili bazı sorunlara neden olur. Bu

numara; "Ekonomik ve kentleşme sorunları" ve "Sosyal ve kültürel sorunlar" olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir.

Çömelmenin mali sorunlarına iki açıdan bakmakta fayda var. Birincisi, şehirde iş bulmak için kırdan şehre taşınan insanların yaşadığı zorluklar; İkincisi, bu gecekonduların yıkılmasında güçlükler ve yıkımın yol açtığı ekonomik kayıplar var.

Kırdan kente göçün temel nedeni iki grup arasındaki gelir farkıdır. Göçmenler, iş imkanlarının bolluğundan dolayı şehirleri tercih etmektedirler. Kente geldiklerinde barınmak için gecekondu köylerine yerleşirler. Nitelikleri düşük olduğu için modern endüstrilerden ziyade daha çok geleneksel sanatlarda, küçük sanatlarda ve kayıt dışı işlerde çalıştıklarını görüyoruz. İşsizlerin şehre uyumu gecikiyor ve kaçak yoldan para kazanma imkanları artıyor.

Gecekondulaşmanın yol açtığı bir diğer sorun da bunların sökülmesinin ülke ekonomisine verdiği zarardır.

Ayrıca bu durum sosyal ve ekonomik sorunlara yol açmaktadır. Gecekondu imar mevzuatına aykırı olduğu için şehrin görüntüsüne de olumsuz bir görüntü vermektedir. Yeşil kuşak yerine, bu gecekondu mahalleleri şehri çevreliyor. Bu bölgelerde yaşayan nüfus, onu kentsel nüfus arasında önemli bir siyasi güç haline getirdi. Bunun sonucunda ortaya çıkan uyumsuzluk ve kentleşme sorunları daha büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Kırdan kente taşınmak ve kentte yaşamak belli bir süreç içinde gerçekleşir. "Kentleşme" dediğimiz olgu üç aşamada gerçekleşir: Giderek kenti tanımak, göç etmek ve yaşamak. Bu süreç 2-5 yıl, bazen 10 yıl sürebilmektedir. Kırsal kesimden gelenler için önce uyum sorunları yaşanıyor. Birincisi,

'te girdiği ortam az önce yaşadığı ortamdaki çok farklı. Ekonomik ilişkiler farklıdır. Kentteki sosyokültürel ilişkiler yerini ikincil ilişkilere bırakmıştır. Bu nedenle, bir taşra insanının ilk başta alışması çok zordur.

Toplumu bir arada tutan bazı ortak kültürel ve toplumsal değerler vardır. Ancak bu ortak değerlerin dışında, aynı ülkede fakat farklı bölgelerde yaşayan insanların başta davranış, gelenek ve görenek olmak üzere farklı kültürel değerleri vardır. Şehirde ve kırdaki yaşayan insanların değerleri farklı özellikler göstermektedir. Burada çiftçiler şehrine taşındığında bu farklı değerler yanlarında değerlerini taşırlar. Bu nedenle bazen şehrin ona ait ile eşleşir ve çoğu zaman da çıkamaz. sayısına karşılık gelir. Sonuç olarak kendi kültürlerini, toplumumuzun ve değerlerini oluştururlar. yozlaştırmak Hem kırdaki hem de kentte değerlerinden vazgeçen insan toplulukları ve kimlik kültürü bu şekilde oluşur.

Gecekondu ya da kentleşme sorunuyla ilgili kaynaklar düşünüldüğünde, bu olayın sosyal ve kültürel boyutu hep göz ardı edilmektedir. Bu sorun hep şehirciliğin fiziki sorunu, barınma sorunu olarak görülmüştür. Dönemin siyasi ortamı ile birlikte sosyokültürel ve ekonomik sorunlar, 1980 öncesi gecekondu bölgelerinin özgürleşmesine yol açmıştır. Günümüzde aynı gelişme kendini tekrar etmeye başlamıştır. Unutulmamalıdır ki, bu kimlik ve özsayıgı kültürü, yasadışı örgütlerin anarşist olaylarda kullandığı önemli bir insan potansiyeli olarak geçmişin ve bugünün oluşumunda da rol oynamaktadır.

3.2 Eğitim Düzeyi ve Kentsel Dönüşüm

Şehrin iş hayatında uzman ve tecrübeli kişiler yer almaktadır. Özellikle yüksek maaşlı işler, ileri eğitim veya teknik mesleki eğitim gerektirir. Gecekondu mahallelerinden taşınan gecekondu sakinleri, mevcut eğitim düzeyleriyle bu işlere girebilmek için uzun süredir mücadele ediyor.

Şehrin mevcut organizasyonlarına katılmak, bu organizasyonları kullanmak ve büyük bir gelir elde etmek mümkün değilken, şehre uyum sağlanamayacak

, gecekondü sakinlerinin şehre uyumu düşünölmeye devam edilecek. şehre uyum. Ciddi bir problem. Bu durum aslında büyük şehirlerde vasıfsız işgücünün birikmesine ve kayıt dışı bir sektörün ortaya çıkmasına neden olmaktadır

Yoksulluk kültürü, göçle büyüyen az gelişmiş komünal şehirlerde modern alanlarda iş imkanı olmadığında ortaya çıkıyor. Bu kesimde bir yoksulluk kültürünün olduğu ve şartlar değiştiğinde geleceğe vurgu yapılmazken bunalımlı ve anlık yaşama vurgu yapıldığı görölmektedir. Bu tür yoksulluk içinde büyüyen çocuklar genellikle parçalanmış ailelerde yaşamakta ve şiddete maruz kalmaktadır. Ayrıca eğitim olanaklarından da yararlanamıyorlar. Eğer o yapı dış müdahale ile değişmiyorsa nesilden nesile geçişle güçlenir.³⁷ Türkiye'de ve özellikle büyük şehirlerde durum farklı gelişse de bu durum gecekondü mahallelerinde problemler yaratarak onların şehre uyum sağlamasına engel oluyor. Gülsuyu mahallesi ve Bağdat caddesi, Ataköy ve Kağıthane mahallesi ve daha birçok zıt mahalle bu duruma en güzel örneklerdir.

3.3 Kentsel Yaşam Kalitesi ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları İlişkisi

Tüm insanların yaşam kalitesi, diğer ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel faktörlerin yanı sıra, köy, kasaba ve kentlerimizin fizik koşullarına ve mekansal karakteristiklerine bağlıdır. Kentlerin yerleşim düzeni ve estetiği, toprak kullanma biçimleri, nüfus ve yapı yoğunlukları, ulaşım, temel mal, hizmet ve kamu hizmetlerine erişim kolaylığı ve halka açık tesisler, yerleşmelerin yaşanabilirliğini hayati biçimde etkileyen unsurlardır.

Bilim insanlarıncı 1960'lardan itibaren 'yaşam koşulları' olarak kullanılan ve ulaşım, kentlerdeki hijyenik koşullar, halk sağlığı gibi bir çok konuyu içeren "yaşam kalitesi" kavramı 90'lı yıllardan itibaren sosyologlar tarafından araştırmalarda kullanılmaya başlanmıştır. Hızlı ve çarpık kentleşmenin yaşam kalitesini azalttığıının tespit edilmesiyle birlikte "kent" ve "yaşam kalitesi" kavramları birlikte ele alınmaya başlamıştır. Yaşam kalitesi genel bir çerçeve içinde

ifade edildiğinde; kentlinin ihtiyacı olan hizmetlerin ve tüm koşulların arz ve talebi arasındaki oran olarak açıklanmakta ve karmaşık bir göstergeler dizini olarak:

1) Açık ve kapalı mekân standartları (çevresel kirlilik, doğal çevre nitelikleri, yeşil alan kullanımları gibi);

2) Vatandaşların refahı (gelir seviyesi, işsizlik oranı, suç oranları);

3) Hizmet çeşitliliği ve kalitesi (eğitim, eğlence, halk sağlığı, toplu taşıma, belediye hizmetleri, iyi yönetim); gibi konuları içermektedir (Turgut Yıldız, 2007).

Dar bir tanımla, kentsel yaşam kalitesi, bir şehirdeki altyapı, iletişim, ulaşım, barınma ve benzeri tesislerin arz düzeyinin belirlenen standartları aştığı bir durumdur. En geniş anlamıyla sosyal, kültürel ve politik unsurları ve süreçleri içerir. Kuruluşlar, kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan dengeli bir şekilde, ihtiyaçlarına göre eşit şekilde yararlanma, eğitim, sanat, kültür ve siyasal faaliyet ve süreçlerinde etkili olma olanağına sahiptir (Yavuzçehre ve Torlak , 2006: 185-186).

Kentsel yaşam kalitesi; toplum, ekonomi ve çevre merkezli yaşam kalitesi ile çevre kalitesi arasındaki etkileşimde ortaya çıkan objektif ve subjektif değerlendirme kriterleri ile ifade edilmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin algılanan temeli, mutluluk, sağlık, güvenlik, huzur vb. Değer öznel bir öge yaratır. Yapılı çevre, doğal çevre, ekonomik ve sosyal işlevsel alanlar gibi somut değerler nesnel bileşenlerini oluşturmaktadır (Emür ve Onsekiz, 2007: 367).

Kentsel mekanın kalitesi aynı zamanda yaşam kalitesinde de bir faktördür. Kentsel yaşam kalitesinin sağlanması için sağlıklı kent dokusunun oluşturulması önemlidir. Bu, ekonomik, kültürel, ekolojik, sosyal ve politik ihtiyaçların karşılanmasını, bunların hak olarak uygulanmasını, uygulanmasını, korunmasını ve daha da geliştirilmesini gerektirir. Kentsel yaşam kalitesi, kentlere modern kent ve çevre standartları ve herkes için medeni haklar sağlamakla doğrudan ilişkilidir. Kentsel kalite, kente yeni nüfusları çekmek için kentsel gelişimde önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, çok uluslu yatırımı çekmek isteyen şehirler, kaliteli altyapı, iletişim, ulaşım ve güvenlik hizmetleri, kalifiye iş gücü ve ekonomik gelişmeyi sağlamak için gerekli teknolojik stokları sağlamak için rekabet etmektedir (Kabadayı, 2006: 26-27).

BÖLÜM 4

Dünya'dan ve Türkiye'den Uygulama Örnekleri

4.1. Dünyada Sosyal Problemlerin Çözümü İçin Gerçekleştirilen Kentsel Dönüşüm Çalışmaları

Dünya kentlerindeki dönüşümü gerektiren nedenler, ülkelerin farklı gelişmişlik aşamalarına ve küresel sistemle olan entegrasyon düzeylerine bağlı olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre farklılık göstermektedir. Tüm bu farklılıklara rağmen kentsel dönüşümü gerektiren nedenleri şöyle sıralamak mümkündür (Polat, 2005: 13-24; Yerebasmaz, 2006: 9; Çağla, 2007: 42-45; Elgin, 2008: 5):

- Demografik değişim,
- Fiziksel eskime ve yeni alan gereksinimi,
- Makro ekonomik değişimler,
- Teknolojik değişimler,
- Politik değişimler,
- Sosyo-kültürel değişim. Kentsel dönüşüm sürecine dahil olan temel 'aktörler' kamu yönetimi (merkezi yönetim ve yerel yönetimler), özel sektör, yerel halk ve sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgili gruplardır. Ancak dönüşümün niteliğine ve hedeflerine, mekansal ölçeğe (mahalle yada kent bütünü) göre bu tarafların kim olduğu ve ortaklıkların niteliği, yani güç dengesi değişmektedir. Dolayısıyla dönüşümün hedefe ulaşmasında kurulacak ortaklıklar konusunda son derece hassas bir denge söz konusudur (Turok, 2005: 27). Kamu sektörü ortaklık sürecinde özellikle düzenleyici ve denetleyici rolünü üstlenmektedir. Kamu yönetiminin bir diğer önemli işlevi de alanın mekansal planlamasını ve alandaki politika gereksinmelerine ilişkin bilgi üretimini sağlayarak özel sektörün risklerini azaltmaktır. Bu durum özel sektörün dönüşüm sürecine katılması açısından

önemlidir. Çünkü özel sektör dönüşüm sürecinin finanse edilmesi ve uzmanlık açısından önemli bir ortaktır. Yerel halkın kentsel dönüşüm sürecine katılımı, sürece meşruiyet, güvenilirlik yerel bilgi ve aidiyet katmaktadır. Bu da yerel halkın programlara sahip çıkmasını sağlayan çok önemli bir etkidir. Kentsel dönüşüm bölgelerinde sosyal dönüşümü gerçekleştirmek açısından, sivil toplum kuruluşlarının sahip oldukları bilgi ve deneyimlerden yararlanılması yararlı olmaktadır (Barka, 2006: 9-12; Atkinson, 2005: 91; Mccarthy, 2005: 101)

4.2. MEDELLİN'İN KATILIMCI TASARIMI: KATILIMA YÖNELİK MEKANİZMALAR

Medellín Depresyon Entegre Rehabilitasyon Programı (PRIMED-Programa Integral de Mejoramiento de Barrios Subnormales en Medellín) 1993 yılında başlatıldı. Medellín Konut ve Sosyal Kalkınma Kurumu (CORVIDE) çatısı altında faaliyet gösteren PRIMED, faaliyet gösterecek bir yürütme komitesi olarak oluşturuldu. yerel yönetimin yetkisi altında olacak, ancak tam koordinasyonu sağlamak için Başkanlığa da bağlanacaktır. PRIMEd, planlama, koordinasyon ve yönetimden sorumlu bir şemsiye olarak tanımlanabilir. PRIMED, tüm ilgi gruplarıyla (üniversiteler, STK'lar, siyasi aktörler, BM temsilcileri, kentsel seçkinler, uluslararası kredi fonlarının temsilcileri vb.) yuvarlak masa toplantıları düzenledi ve sorunları tespit etmek ve çözmek için uygun yöntemler geliştirdi. Maclean (2014) PRIMED güdümlü hedefler; Sosyo-kültürel marjinalleşmeyi azaltmak, bölgesel marjinalleşmeyi ve eşitsizliği azaltmak, yasadışı güçlerin etkisini azaltmak ve yasal güçleri kendi isteklerine göre kontrol etmek, bölgeleri açılarak yoksulların yasal gelirlerini artırmak, eğitim düzeyini yükseltmek, potansiyeli kanalizasyonla sağlamak. gençlere yönelik, toplumsal prestiji yükselten, kadınların gelir ve eğitim düzeyini yükselten. Yazar (a.g.e.), bu hedeflere ulaşmak için geliştirilen strateji;

- Sosyal ve coğrafi dışlanmayı azaltan ulaşım ve altyapı projelerinin uygulanması (telemetre ağı, topoğrafyadan kaynaklanan trafik sorununun çözümü için de hayata geçirilecek ilk önemli projeler arasında sayılmalıdır).

- Kentin en yoksul bölgelerine büyük yatırımlar,
- Kamusal alanlar ve parklar oluşturulması,
- Eğitime yatırım,
- Rekabet etmemeyi ve rekabeti ekonominin merkezine yerleştirerek dayanışma kültürünün oluşturulması
- Paydaşların güvence altına alınması ve halkın katılımı.

Bu stratejilerde, hedeflere ulaşmak için değişiklik başlatma ihtiyacının bunalımlı alanlarda işe yaradığı açıkça ortaya konmuştur. Bu alanlarda yapılan herhangi bir çalışmanın kullanıcı tarafından sahiplenilmesi, bölgenin çılgınca şiddet içeren ortamı üzerinde uzun vadeli bir etki yaratmanın tek yolu olarak görülüyordu. Bu nedenle tasarım sürecinin kendisi, ürünle eşit değerde değerler sisteminin oluşturulmasına aracılık eder. Kolektif bir üretim olarak tasarım süreci, topluluktaki ortaklık ve eşitlik fikrini pekiştirir.

Bu ortaklık ve eşitlik fikrinden hareketle 1990'lı yılların sonunda kentin mevcut sorunlarının üstesinden gelmek için ilk adım olarak “Kentsel Entegrasyon Projeleri - KEP'ler” (Urban Integral Project - PUI) ortaya çıktı. Özel sektör, STK'lar, sendikalar, sağlık, kamu ve çevre kuruluşları da dahil olmak üzere 2.779 kuruluş karar verme ve proje planlama süreçlerine katılmaktadır. Ancak değerlendirme, bu kuruluşların iletişim kurmadığını ve çoğu durumda karar verme sürecinde engel olarak görüldüğünü gösterdi. Katılımın önemi, bu grupların ana amaçlara ulaşma araçları olarak ele alınmasını gerektiriyordu ve bu örgütlerin güçlendirilmesi sürecin bir parçası haline geldi (Municipio de Medellin, 200, s. 25, aktaran Calderón, 2008: 63). 2004 yılında Medellin'deki rejim değişikliği ile katılım artık bir tehdit olarak değil, yeni demokratik modeli meşrulaştırmanın bir aracı olarak görülmektedir (Calderon, 2008: 62).

4.3 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Konusundaki Çalışmalar

2000’li yıllardan sonra ülkemizde kentsel yenilemenin yaygınlaşmasıyla birlikte 2003 yılında TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın (DPT) düzenlediği “Kentsel Dönüşüm Sempozyumu”nda bu konu akademik çevrelerde tartışıldı. 2004 yılında TMMOB DPT ve Küçükçekmece Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği "Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu"nda konu ilk kez uluslararası örnekler ve somut çözüm önerileriyle tartışıldı. Yine 2003 yılından itibaren siyasi karar vericiler konuyu gündemlerine almakta ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ile kentsel değişimin birlikte ele alındığı eylem plan ve programlarına yansıtılmaktadırlar. Buna göre:

- Kentlerde gecekonduların oluşumunun önlenmesi ve alternatif bir yapıda gecekonduların da desteğiyle var olan gecekonduların ortadan kaldırılarak modern bir kent görünümü oluşturulması için belediyelerin yetkileri artırılmakta; Bu konuda öncelikle arazi üretimi ve arzı artırılarak planlı kentleşmenin sağlanmakta olduğu, mevcut gecekonduların arazi değerlerine göre konutlar ayrılarak onarım çalışmalarının yapıldığı belirtilmektedir (Acil Durum Eylem Planı 2003, md. 44) .
- Hükümetin temel önceliklerinden biri şehirleri canlandırmak, sağlıksız ve çirkin şehirleşmenin önüne geçmek, gecekonduların sakinleri için ucuz konutlar üretilmekte ve şehirler yaşanabilir hale getirilmekte, sağlık, trafik ve altyapı sorunları çözülmektedir. Uzun süreli programlar yardımıyla çevrenin güzelliği incelenir, gerekli düzenlemelerin yapıldığı tespit edilir (59. Hükümet Programı, 2003).
- TOKİ aracılığıyla gerçekleştirilen projelerin şehirlerin dönüşümünü başlattığını ve ülke genelinde modern şehirlerin oluşmasına katkı sağladığını ifade eder; İnşası devam eden 280.000 konut sayısının yakın gelecekte 500.000'e ve 220.000'e çıkarılması planlandığı açıklandı (60. hükümet programı, 2007).

- Yaşam kalitesinin yükseltilmesi için dar ve orta gelirliilere ve yoksullara yönelik sosyal hizmetler toplu konut, kentsel dönüşüm ve gecekonduların dönüşüm projeleri, afet barınakları ve tarım köyü uygulamalarında yoğunlaştırılır ve bunların 140.000'i tamamlanmış olan konut sayısının 500.000'e çıkarılmasının planlandığı belirtilmektedir (60. Hükümet Eylem Planı 2008, Madde 7).
- 2004 yılında kentsel dönüşüm konusu AB ile uyumlaştırılmış yasalar çerçevesinde yoğun bir şekilde tartışılmış ve daha sonra AB uygulamasının da etkisiyle 2000'li yıllarda kamu yönetimi reformlarında yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan en önemlileri:
- 04/03/2004 tarih ve 5104 sayılı Ankara Kenti Kuzey Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu ile merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin birlikte çözüm üretmesi anlayışına dayanan yasa doğrultusunda TOKİ ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin işbirliği gerçekleştirilerek büyük gecekonduların dönüşüm projelerinin önü açılmıştır (md. 6.).
- 5 Mayıs 2004 tarih ve 2985 ve 5162 sayılı Toplu Konut Kanunlarına gecekonduların taşınmasını kolaylaştırıcı bir madde eklendi ve planlama yetkisi TOKİ'ye verildi. Bu bağlamda TOKİ, gecekonduların dönüşüm projeleri, inşaat uygulamaları ve gecekonduların yıkımı veya canlandırması için mali düzenlemeler geliştirmekle yükümlüdür. Bu amaçla, gecekonduların hak sahiplerinin hakları altındaki mülklerin değerlerini belirlemek, proje çerçevesinde bu kişilerle sözleşmeler imzalamak ve usul ve esasları belirlemek için hükümet inisiyatif aldı. bu sözleşmelerden Ayrıca İdareye gecekonduların dönüşüm projelerindeki konutların bedellerini uygulamalarının yapıldığı illerdeki mevcut ekonomik durum, doğal afetler, konut rayiç bedelleri ve gecekonduların bulunduğu alanlardaki kişilerin gelir durumu göz önünde bulundurularak gerekli görüldüğünde kamuoyuna ilan edilerek yapım maliyetlerinin altında tespit etme yetkisi tanınmıştır (Ek md. 6). İdareye gecekonduların dönüşüm projesi uygulayacağı alanlarda çevre ve imar bütünlüğünü bozmayacak şekilde her tür ve ölçekteki imar planlarını yapma, yaptırma ve tadil etme yetkisi verilmiştir (madde4).

- 16/06/2005 tarih ve 5366 sayılı Kanun’la kentlerdeki yenileme alanlarının tespiti ile teknik altyapı ve yapısal standartların belirlenmesi, projelerin oluşturulması, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin konularda il özel idareleri ve belediyelerin TOKİ ile ortak uygulama yapabilmeleri yada TOKİ’ye uygulama yaptırabilecekleri hükme bağlanmıştır (md. 2,3)
- 03/07/2005 tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile ilk kez belediyelere kentsel dönüşüm konusunda görevler verilmiştir. Buna göre, “belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahiptir” (md. 69). Yine “belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilân edilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili resim ve harçların dörtte biri alınır. Bir yerin kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilân edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az elli bin metrekare olması şarttır. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamında bulunan mülk sahipleri tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır (md. 73) hükümlerine yer verilmiştir.

- 22/06/2006 tarihli Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı ile gecekondusunun 12/10/2004 tarihinden önce yapıldığını belgeleyen gecekondular ve ruhsatsız yapı sahipleriyle bu yapılarda ikamet edenlerin dönüşüm alanı içerisinde yapılacak sosyal konutlardan bedelini ödemek suretiyle öncelikle yararlanmaları öngörülürken, hem gecekonduların tasfiyesi hem de kişilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmiştir (md. 6).

Bu bağlamda 2003-2009 yılları arasında TOKİ öncülüğünde “Programlı Şehirleşme ve Konut Üretimine Sefirberliği” politikası kapsamında 18 belediyeyi kapsayan gecekondular dönüşüm çalışmaları gerçekleştirilmiş, toplam 162.886 konut ve 39.101 konut hayata geçirilmiştir. 79 bölge. Tarihi restorasyon ve koruma amaçlı 235 adet tescilli taşınmaz kültür varlığı projesi toplam 18 milyon TL ile finanse edilmiş, 98 proje tamamlanmıştır. (www.toki.gov.tr, 23.07.2009) Bu projelerden bazıları türe göre gruplandırılabilir (Genç, 2008: 121-122):

Çöküntü alanlarının/gecekondular bölgelerinin dönüşümü: Tuzla, Beykoz, Sarıyer, Silivri gecekondular bölgeleri, eski sanayi bölgeleri ile Kağıthane Deresi ve çevresinde eski mermer ocakları, Pendik, Kartal sahili, Maltepe yerine İstanbul'un kıyı bölgelerine lüks konut ve iş merkezleri inşa etmek. Ege Mahallesi'nde Ankara, İzmir Kadifekale, Karşıyaka Semikler ve Gnei Park Residence örnekleri. Ankara'da özellikle Çankaya, Altunda, Etaisgut, Györbash, Keçyoren, Mamak, Sinkan ve Yenimahalle gibi gecekondular yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde kentsel dönüşüm projeleri yürütülüyor.

Soylulaştırma: İstanbul'da kıyı kesimindeki tarihi yapılarda; 1970'li ve 1980'li yıllarda Kuzgunçuk, Arnavtköy, Ortaköy, Cihangir, Beyoğlu, Galata, Balat, Fener gibi tarihi veya kendine has özellikleri olan semtler değişime uğramış ve zamanla bir çözülme sürecine girmiştir.

Merkezi iş alanının dönüşümü: Beşiktaş ve çevresinin yeni iş merkezi haline gelmesi ve iş merkezlerinin buraya yerleşmesi ile İstanbul'un dönüşümü. Maslak ve Büyükdere baltaları. 3. İzmir'de İzmir Şehir Merkezi Projesi.

Prestij projeleri ile dönüşüm: İstanbul'da Beyoğlu, Galataport, Kadıköy'de Haydarpaşa Liman Bölgesi.

Sit alanlarının korunması ve turizm amaçlı dönüşüm: Tarlabası, Hacıhüsrev, Tophane, Dolapdere ve Okmeydanı İstanbul alt projeleri. Tarihi Fatih ve Eminönü yarımadalarında turizm amaçlı imar, Urs tarihi şehir merkezi imar projesi, Beypazarı evi restorasyon projesi. TOKİ'nin öncülüğünde başlatılan dönüşüm projeleri: İstanbul Park Formula 1 Pisti, yat limanı, Sabiha Gökçen Havaalanı, Sabancı Üniversitesi gibi.

Doğal afetler nedeniyle kentsel dönüşüm: İstanbul'da Zeytinburnu, Bakırköy, Küçükçekmece'de bu amaçla projeler yürütülmektedir. İzmir'de heyelan bölgesi olan Ballıkuyu ve Vezirağa'daki bölgelerin tasfiyesi, depremden hasar gören Adapazarı, İzmit, Değirmendere, Düzce gibi kentlerde zorunlu olarak yeni konut alanlarının yapılması örnekleri verilebilir.

4.4. Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Çalışmalar

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak 1960 yılında Türkiye'de kentsel yaşam kalitesi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Araştırma ve planlamasında öncelikle sosyal olaylara vurgu yapmıştır. 1960'lı yıllarda sosyal, kültürel ve toplumsal kaygılar dikkate alınarak istatistiksel veri toplamaya başlanmış ve bu görev kurumsal olarak Ulusal İstatistik Kurumu'na devredilmiştir (1962). 1961 yılında ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini planlamak üzere Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. İlk DPT anketi 1965 yılında Devlet Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Anketi başlığı altında yapılmıştır. 1970'lerde kalkınma ve kalkınmayı ölçmek için kullanılan göstergeler değişti. Sosyal ve ekonomik göstergeler arasında bir etkileşim yapısına sahip olma eğilimindedirler.

Dünya çapında sosyal göstergelere olan ilgi 1970'lerde zirve yaptı, ancak Türkiye'de veri toplama ve sosyal göstergelerin sunumuna olan ilgi 1990'larla tutarlı. 1998 yılında DPT bu verileri içeren "Türkiye Eyaletleri ve Bölgelerine İlişkin Çeşitli

Göstergeler” adlı bir kitap yayınladı. Kitapta 69 farklı tabloda 18 farklı sosyo-ekonomik göstergeye ait veriler yer alıyor. 1998'de SIS ilk Devlet Ekonomik ve Sosyal Göstergelerini yayınlamaya başladı. 1997 yılında bu veriler “Coğrafi Bölgelerdeki Sosyoekonomik Gelişmişlik Gruplarının ve İlçelerin Gelişmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi” başlıklı bir çalışmanın yürütülmesinde kullanılmıştır. Son olarak SIS, genel memnuniyeti ölçmek ve değişimi belirlemek için bireyin genel refahını, temel yaşam alanlarını (sağlık ve sosyal güvenlik, örgün eğitim, çalışma hayatı, gelir, kişisel güvenlik ve yasal hizmetler, kişisel gelişim, kişisel destek, ağ) ölçer. 2003 ve 2004 yıllarında Yaşam Memnuniyeti Anketi gerçekleştirdik. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yayınlanan HDI (Human Development Index) raporuna göre, Türkiye'nin yaşam kalitesi 1980'lerden bu yana önemli ölçüde iyileşmiştir. 177 ülkede yaşam kalitesi, eğitim seviyeleri ve yoksulluğu inceleyen bir rapora göre Türkiye, yaşam kalitesini iyileştirmede 12 ülke arasında 6. sırada yer alıyor (Yavuzçehre ve Torlak, 2006: 192-194).

DPT'nin Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın 2. Bölümü, 2001-2005 yılları için "Uzun Vadeli Kalkınma Ana Hedefleri ve Stratejileri (2001-2023)" başlıklı hedefleri içermektedir. Uzun vadeli kalkınma stratejisinin nesnel hedeflerinden biri olarak dahil edildi. Temel Hedefler, İlkeler ve Yönergeler (2001-2005) başlıklı 3. Bölüm, bu dönemin toplumun yaşam kalitesini iyileştirme dönemi olduğunu vurguladı.

DPTIX. Kalkınma Planı (2007-2013), Avrupa Birliği'ne katılma sürecinin halkları için daha iyi bir yaşam kalitesi sağlayacağını belirtti. Bu bağlamda, katılım sürecinin ülkemizin ekonomik, sosyal ve siyasi hayatında köklü değişiklikler getirdiği kaydedildi. Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, sağlık, gıda güvenliği, tüketici hakları, rekabet kuralları, kurumsal gelişim ve çevre koruma gibi birçok alanda AB norm ve standartlarının yakalanması insanların yaşam biçimlerini iyileştirecek, kaliteyi artıracığını biliyoruz.

Türkiye'de düzenlenen çeşitli bilimsel konferans ve sempozyumlarda insan, çevre, barınma ve kalite konuları tartışıldı. Örnekler, Mimarlıkta ve Kentsel Çevrede Kaliteyi Keşfetmek, 1995, İstanbul 2020 Sempozyumu, 1996 ve Uluslararası Yaşam Kalitesi Konferansı, 2003'ü içerir. Çok fazla değiller ama varlar. Bütün bunlara

rağmen Türkiye'de kentsel yaşam kalitesi çok yeni bir kavram ve araştırma konusudur. Yerel yönetimler tarafından belirlenen herhangi bir kentsel hak yoktur, ancak kentsel yaşam kalitesi standartları henüz oluşturulmamıştır. Ancak 1992 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kent Şartı'nın amacı, vatandaşlarının yaşam kalitesini yükseltmektir.

BÖLÜM 5

Tartışma ve Sonuç

Türkiye'de kentsel dönüşüm projelerinin geliştirilmesi, fiziksel çevrenin dönüştürülmesine odaklanmaktadır. Ayrıca, artan istihdam olanakları. Ekonomik canlılığını kaybetmiş bölgelere yeni ekonomik faaliyetler çekmek. Bu amaçla bir teşvik programının geliştirilmesi. Yerel girişimciliği desteklemek için finansman programlarının oluşturulması. Vasıfsız iş gücünün kalitesini artırmak için eğitim kursları ve programları başlatılmalıdır. Ayrıca mekansal ve sosyal güvenliği artırıcı tedbirler. Ufalanan bir kentsel alanda bir toplumun eğitim ve sağlık ihtiyaçları için bir proje başlatın. Doğal kaynakların korunması, enerji kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması için stratejiler geliştirmek gibi sosyal, ekonomik ve çevresel değerleri öne çıkaran politikaların da geliştirilmesi gerekmektedir.

Kentin dönüştürülmesine karar verilirken ciddi ve hassas bir şekilde ele alınması gereken bir süreç olan, canlandırılması ve iyileştirilmesi gereken alanların belirtilmesi gerekir. Kentsel dönüşüm sadece evleri yenilemekten ibaret değil, kentsel dönüşüm her eyalette aynı tip projelere sıkıştırılmış bir yaşam biçimi de değil. Kentsel dönüşüm, yüksek kiralar elde etmek için yoğun konut yaratmak değildir. Kentsel dönüşüm insanları evlerinden atmak değildir. Daire olarak konut yenilenmektedir. Kentsel dönüşümde ele alınması gereken ilk sorun şudur: Yerel halk için ekonomik ve sosyal bir sorundur. Kentin dönüşümü; yıkım, temizlik, proje ve inşaatla değil, sosyal ve ekonomik kalkınma programlarıyla, yaşayanların ortak ihtiyaç ve özelliklerini ele alan ve bütünleştiren projelerle başlamalıdır.

Ülkemizdeki tüm şehirler aynı kentsel dönüşüm zorluklarıyla karşı karşıya değildir. Her bölgenin kendine has sorunları ve bu sorunların çözümünde etkili olan kaynakları bulunmaktadır. Yerel kısıtlamaların ve kaynakların tanımlanması. Bölgesel dönüşüm stratejileri ve ilgili politikaların geliştirilmesi önemlidir.

Ancak birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de özellikle 1980'den itibaren şehirlerin gereksiz yere genişlemesine, kültürel ve tarihi tahribatına karşı büyük yerli ve uluslararası sermayenin çıkar peşinde koşmasına vurgu yapılmıştır. Doğanın zenginliği ve ekonomik, dönüşüm projelerinin bir sonucu olarak sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik. Bu durum kamu kaynaklarının verimsiz kullanılmasının yanı sıra israfına, yerel olmayan kentsel alanların oluşmasına, toplumsal eşitsizliklere, dışlanmaya ve toplumsal kutuplaşmanın güçlenmesine yol açmıştır. Yukarıdaki sorunları hafifletmek ve küçük ve orta ölçekli yerel (ulusal) sermayenin kentsel dönüşüme katılımını sağlamak için kentsel dönüşüm projelerinde ulusal ve yerel yönetimler, merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde stratejileri destekleyecektir.

Kentsel dönüşüm projelerinin toplumun belirli bir kesiminin çıkarlarını koruyabilecek nitelikte olmayıp, toplumu bir bütün olarak ele alıp, mekânsal, ekonomik ve sosyal yapıları bir arada değerlendirerek amaca dayalı olarak geliştirecek bir proje olması amaçlanmaktadır.

KAYNAKLAR

A.Nuri Ökten, İkili Kültürel Yapıda Kültür Bütünleşmesine Bir Yerel Yönetim Öyküsü, e.d. Korel Göymen, Ankara 1983.

Asu Aksoy-Kevin Robbins; "İstanbul'da Dinlenme Zamanı"; İstanbul Dergisi Sayı:7; İstanbul: Tarih Vakfı Yayını; 1993; ss 56-61.

Asuman Çezik, Kentleşme Yerleşme Sektör Raporu, DPT SPD Yayını Ankara, Kasım 1982.

Atkinson, R. ve G. Moon (1994) Urban Policy in Britain. New York: St. Martin's Press

Barka, İlke (2006), Kentsel Dönüşüm Bağlamında Yeni Konut Alanları, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Biröl, G. (2007). Bir kentin kimliği ve Kervansaray Otelini üzerine bir değerlendirme. *Arkitekt Dergisi*, 514(1), 46-54.

Çağla, H. (2007), Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Mülkiyet Kullanımına Olan Etkisi Üzerine Bir Araştırma ve Konya Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Çubuk, M. "Şehircilik Ders Notları." *Mimar Sinan Üniversitesi* (1992): 26-32.

Erol Tümentekin, Türkiye'de Kentleşme ve Kentsel Fonksiyonları, İ.Ü. Edebiyat Fak. Mat., İstanbul 1973. sü, Konya.

Çahantimur, Arzu, and Hülya TURGUT YILDIZ. "Sürdürülebilir kentsel gelişmeye sosyokültürel bir yaklaşım: Bursa örneği." *İTÜDERGİSİ/a 7.2* (2009).

Elgin, Fatma Ceylan (2008), Kentsel Dönüşüm Projelerinde Kullanıcı Katılımının Önemi-Pangaltı Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Ekinci, Oktay. "Heykel "ile"Kent." *Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Günümüz Türk Heykel Sanatının Sorunları Ulusal Heykel Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (2005): 23-28.

Ey Gürlü, E. (2003), Kentsel Yeniden Üretim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma: İstanbul Örneği, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.

Genç, F. N. (2008). Türkiye’de kentsel dönüşüm: Mevzuat ve uygulamaların genel görünümü. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15(1), 115-130.

GÖRGÜLÜ, Lale, and Çağla GÖRGÜLÜ. "Kentsel Dönüşüm Projelerinin Tipolojik Sürekliliğe Etkisi: Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm Projesi." *Kent Akademisi* 15.4 (2022): 2031-2069.

Keleş, R. (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Keleş, Ruşen. "Kent ve kültür üzerine." *Mülkiye Dergisi* 29.246 (2005): 9-18.

Keskinok, H. Ç. (2001). Küreselleşme, Kent ve Planlama.

Nalkaya, Saim. "Kentsel dönüşüm ve kent kimliği." *Yapı Dergisi* 292 (2006): 39-44.

Polat, S., Dostoğlu, S., (2007), "Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine Bursa’da Kükürtlü Ve Mudanya Örnekleri" Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, Bursa.

Roberts, P. (2000), The evolution, definition and purpose of urban regeneration. P. Roberts ve H. Sykes, (Ed.), Urban regeneration a handbook .London: SAGE Publications.

Sekmen, S., (2007), "Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Model Önerisi: İzmir - Ferahlı Mahallesi Örneği" Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Şahin, S. Z. (2003), İmar Planı Değişiklikleri ve İmar Hakları Aracılığıyla Yanıltıcı (Pseudo) Kentsel Dönüşüm Senaryoları: Ankara Altındağ İlçesi Örneği, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.

Thomas, S. (2003), A Glossary of Regeneration and Local Economic Development, Manchester: Local Economic Strategy Center.

Üp G. İşbir, Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi, AİTİA yayını, Ankara 1982.

Sen, Koushik, and Gul Agha. "CUTE and jCUTE: Concolic Unit Testing and Explicit Path Model-Checking Tools: (Tool Paper)." *Computer Aided Verification: 18th International Conference, CAV 2006, Seattle, WA, USA, August 17-20, 2006. Proceedings 18*. Springer Berlin Heidelberg, 2006.

Sekmen, Seçil. Kentsel dönüşüm üzerine bir model önerisi: İzmir-Ferahlı mahallesi örneği. MS thesis. Fen Bilimleri Enstitüsü, 2007.

Yavuzçehre, Pınar Savaş, and Sülün Evinç Torlak. "KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE BELEDİYELER: DENİZLİ KARŞIYAKA ÖRNEĞİ." Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4 (2006): 184-207.

<http://www.tdk.gov.tr>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Oğuzcan AKIN

Doğum Yeri ve Tarihi : 16.12.1979

Eğitim:

Lisans Öğrenimi : Dokuz Eylül Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü 1998-2004

Yüksek Lisans Öğrenimi : Katip Çelebi Üniversitesi Kentsel Dönüşüm Tezsiz

Yüksek Lisans 2021-....

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi :

2021-..... Çiğli Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü

2019-2021 Çiğli Belediyesi İştirakler Müdürü

2018-2019 İzmir Çiğli CMS Jant Yeni Fabrika İnşaatı & Bayraklı Şehir Hastanesi
İnşaatı CNR Müşavirlik Kontrol Mühendisi

2016 -2018 Kazakistan Atyrau – İsker Holding- Kashagan Main Works Industrial
Building & Power Plant – Teknik Ofis ve Sözleşmeler Müdürü

2015-2016 İzmir Aliğa Star Rafinerisi- Mag Mühendislik- İskele ve Dolgu İnşaatı
Kontrol Mühendisi

2008-2014 Kazakistan Atyrau -İsker Holding – Kashagan Main Works Industrial
Building & Power Plant - Teknik Ofis & Sözleşmeler Md.

2007-2008 İzmir Aliğa – Bektaşoğlu İnşaat – İskele ve Dolgu İnşaatı Saha
Mühendisi

2006-2007 Kazakistan Atyrau -GATE AŞ (GAMA-TEKFEN) Kashagan Main
Works Industrial Building & Power Plant -Saha Mühendisi

2004 -2005- İzmir- Egelab Kalite Kontrol Laboratuvarı - Kalite Kontrol Mühendisi

2002-2004 İzmir- Ersan Mühendislik – Saha Mühendisi

E-Posta Adresi: oguzcanakin@gmail.com

Tarih: 11.02.2023